

Q'ZIY KISTON RESPUBLIKASI OLIY VA ORTA MANSUS
TA'LIM VAZHIDI

SAMARQAND VETERINARIYA MEDITSINASI INSTITUTI

5440100-Veterinariya (faoliyat turlari bo'yicha) va 5440100 - Kashifim (Veterinariya) ta'lif yo'naltishi nizozidagi:

- 5440101 - Hayvonlarez tashxis qo'sish va davolash
- 5440102 - Veterinariya juridigi
- 5440103 - Veterinariya farmakologiyasi va toksikologiyasi
- 5440104 - Veterinariya akusherligi va haywoni bo'paytirish biotekniki
- 5440105 - Veterinariya sanitariyasi, veterinar-sanitarlik eksperimentasi va chovchilik mahsulotlarini qayta ishlash gigiyenasi
- 5440107 - Veterinariya mikrobiologiyasi, virusologiyasi, epizootologiyasi, infeksiologiyasi va immunologiyasi
- 5440108 - Hayvonlarning jurszitli va yuqumli kasalliklari
- 5440112 - Balq kasalliklari
- 5440113 - Aynali kasalliklari
- 5440114 - Parsoni kasalliklari
- 5440115 - Favqulodda vaziyatdagi veterinariya nazorasi va jumost sog'lig'ini oqibat

magistrati ni matavaqsidliklarga kirmishilar achiq mansus (itimoslik)
fanlaridan

DASTUR

Samarqand-2021 y

Annotatsiya

Dastur 5A440101 – Hayvonlarga tashxis qo‘yish va davolash, 5A440102 – Veterinariya jarrohligi, 5A440103 – Veterinariya farmakologiyasi va toksikologiyasi, 5A440104 – Veterinariya akusherligi va hayvonlarni ko‘paytirish biotexnikasi, 5A440105 – Veterinariya sanitariya, veterinar-sanitarlik ekspertizasi va chorvachilik mahsulotlarini qayta ishlash gigiyenasi, 5A440107 – Veterinariya mikrobiologiyasi, virusologiyasi, epizootologiyasi, mikologiyasi va immunologiyasi, 5A440108 – Hayvonlarning parazitli va yuqumli kasalliklari, 5A440112 – Baliq kasalliklari, 5A440113 – Asalari kasalliklari, 5A440114 – Parranda kasalliklari, 5A440115 – Favqulodda vaziyatlarda veterinariya nazorati va jamoat sog‘lig‘ini saqlash magistratura mutaxassisliklariga kiruvchilar uchun 5440100 – Veterinariya (faoliyat turlari bo‘yicha) va 5111000 – Kasb talim (Veterinariya) ta’lim yo‘nalishlarining 2017/2018 o‘quv yilida tasdiqlangan o‘quv rejasidagi asosiy fanlar asosida tuzilgan.

TUZUVCHILAR:

Niyozov H.B.	- SamVMI “Veterinariya profilaktikasi va davolash” fakulteti dekani, v.f.d., dotsent
Narziyev B.D.	- SamVMI “Veterinariya jarrohligi va akusherlik” kafedrasi dotsenti
Bakirov B.B.	- SamVMI “Ichki yuqumsiz kasalliklar” kafedrasi professori
Ro‘ziqulov N.B.	- SamVMI “Ichki yuqumsiz kasalliklar” kafedrasi mudiri, v.f.n., dotsent
Salimov Yu.S.	- SamVMI “Farmakologiya va toksikologiya” kafedrasi mudiri, v.f.d., dotsent
Ibragimov F.B.	- SamVMI “Veterinariya-sanitariya ekspertizasi va gigiyena” kafedrasi mudiri, v.f.n., dotsent
Salimov H.S.	- SamVMI “Epizootobiya, mikrobiologiya va virusologiya” kafedrasi professori
Shopo‘latoza Z.J.	- SamVMI “Epizootobiya, mikrobiologiya va virusologiya” kafedrasi mudiri, v.f.n., dotsent
Tayloqov T.I.	- SamVMI “Parazitalogiya va veterinariya ishini tashkil etish” kafedrasi mudiri, v.f.n., dotsent
Nasimov Sh.N.	- SamVMI “Parranda, baliq, asalari va mo‘ynali hayvonlar kasalliklari” kafedrasi mudiri, v.f.n., dotsent

Dastur Veterinariya profilaktikasi va davolash fakultetining 2021-yil 26-iyundagi № 11-sonli hamda Veterinariya diagnostikasi va oziq ovqat xavfsizligi fakultetining 2021 yil 24-iyundagi № 11-sonli Kengashi yig‘ilishida muxokama qilingan va tasdiqlashga tavsiya etilgan.

KIRISH

5440100 – Veterinariya bakalavriat ta’lim yo‘nalishi – qishloq xo‘jaligi sohasidagi yo‘nalish bo‘lib, u hayvonlar orasida uchraydigan turli infekzion, invazion, yuqumsiz kasalliklar, turli jarohatlar, shikastlanishlar, parazitli kasalliklar va ularning qo‘zg‘atuvchilarini, rivojlanishini, epizootologiyasini, klinik belgilarini, tashxis qo‘yish usullarini, davolash, oldini olish va qarshi kurash choralarini o‘rganish hamda ularni amaliyatda tadbiq etish ko‘nikmasini hosil qilish zamonaviy texnologiyalarini qo‘llash, chorvachilikda qo‘llaniladigan innovatsion texnologiyalarining nazariy va amaliy asoslari; chorva mollari kasalliklari va ularni oldini olish usullari; chorvachilikda veterinariya sanitariya tadbirlarini amalga oshirish; chorvachilik mahsulotlaridan tayyor mahsulotlarga aylantirish; chorvachilik sohasi va xo‘jaliklarning iqtisodiy samaradorligini hisob-kitob qilish; qishloq xo‘jaligi menejmenti va marketing sohalariga ixtisoslashgan bakalavrular tayyorlaydi va ularni tayyorlashning samarali metodlari va vositalari majmuini qamrab oladi.

Ta’lim yo‘nalishi negizidagi mutaxassisliklarning vazifasi - talabalar bilimlarini chiqurlashtirish parazitar, yuqumli, yuqumsiz kasalliklar, turli ochiq va yopiq jarrohlik kasalliklarini kelib chiqishi, tarqalishi, infekzion va invazion kasalliklarning klassifikatsiyasi, parazit xo‘jayinlari, kasalliklarning hayvonlarga yuqish yo‘llari, ularning morfologiyasi va biologik rivojlanishi, qo‘zg‘atuvchilarining sistematikasi, anatomo-morfologiyasi, rivojlanishi, iqtisodiy zarari, epizootologiyasi, patogenezi, klinik belgilari, patologo-anatomik o‘zgarishlari tashxisi va qiyosiy tashxisi, davolash, oldini olish va qarshi kurash choralarining ilmiy va amaliy ahamiyatini o‘rgatish borasida yechimlarni ishlab chiqish bo‘yicha hamda ilg‘or pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda bilimlarini oshirish va ko‘nikma hosil qilishdan iboratdir.

5440100 – Veterinariya (faoliyat turlari bo‘yicha) va 5111000 – Kasb ta’limi (Veterinariya) ta’lim yo‘nalishlari negizidagi 5A440101 – Hayvonlarga tashxis qo‘yish va davolash, 5A440102 – Veterinariya jarrohligi, 5A440103 – Veterinariya farmakologiyasi va toksikologiyasi, 5A440104 – Veterinariya akusherligi va hayvonlarni ko‘paytirish biotexnikasi, 5A440105 – Veterinariya sanitariya, veterinar-sanitarlik ekspertizasi va chorvachilik mahsulotlarini qayta ishslash gigiyenasi, 5A440107 – Veterinariya mikrobiologiyasi, virusologiyasi, epizootologiyasi, mikologiyasi va immunologiyasi, 5A440108 – Hayvonlarning parazitli va yuqumli kasalliklari, 5A440112 – Baliq kasalliklari, 5A440113 – Asalari kasalliklari, 5A440114 – Parranda kasalliklari, 5A440115 – Favqulodda vaziyatlarda veterinariya nazorati va jamoat sog‘lig‘ini saqlash magistratura mutaxassisliklariga kiruvchi talabalar uchun ta’lim yo‘nalishi o‘quv rejasiga asosan 6 ta ixtisoslik fanlari bo‘yicha: “Veterinariya akusherligi”, “Veterinariya toksikologiyasi”, “Ichki yuqumsiz kasalliklari”, “Veterinariya xirurgiyasi”, “Epizootologiya”, “Parazitologiya”, va 8 ta umumkasbiy fanlar bo‘yicha: “Veterinariya mikrobiologiyasi”, “Veterinariya sanitariya ekspertizasi”, “Veterinariya virusologiyasi”, “Veterinariya farmakologiyasi”, “Veterinariya diagnostikasi va rentgenologiyasi”, “Operativ xirurgiya va anesteziologiyasi” “Parrandalar kasalliklari”, “Baliq va asalari kasalliklari”, test savollari shakllantirilgan. Bu fanlar o‘z negizida qamrab olgan ma‘lumotlar quyida batafsil keltirilgan.

VETERINARIYA AKUSHERLIGI fani bo‘yicha:

Turli urg‘ochi va erkak hayvonlar jinsiy a’zolarning anatomo-morfologik va fiziologik xususiyatlari. Jinsiy sikl fiziologiyasi. Sariq tanani tuzilishi va rivojlanishi. Jinsiy jarayonlarni neyrogumoral boshqarilishi. Hayvonlarini urug‘lantirishni tashkillashtirish va texnologiyasi. Sperma. Sperma olish, baholash, suyultirish va saqlash. Jinsiy aloqa. Urg‘ochi hayvonlarni urug‘lantirishga tayyorlash. Urg‘ochi hayvonlarni sun’iy urug‘lantirish. Kuyikishni sinxronlashtirish va serpushtlikni stimullash usullari. Hayvonlarni sun’iy urug‘lantirish usullari: vizoservikal, rektoservikal, manoservikal.

Embrionni transplantatsiyasi. Donorlarni tanlash. Superovulyatsiya chaqirish, donor hayvonni sun’iy urug‘lantirish, murtakni ajratib olish, baholash, rivojlantirish va saqlash, donor va resipientlarda jinsiy siklni sinxronlashtirish, murtakni recipient hayvonga kuchirib o’tkazish. Otalanish. Bo‘g‘ozlik fiziologiyasi. Superfekundasiya. Bo‘g‘ozlik, uning turlari. Zigota va homila pardalarining rivojlanishi. Homila yo‘ldoshi. Hayvonlarda bo‘g‘ozlik muddatlari. Hayvonlarda bo‘g‘ozlik va bepushtlikni aniqlash.

Bo‘g‘oz hayvonlarning kasallikkleri. Qinning chiqishi. Bo‘g‘oz hayvonlarning yotib qolishi. Vaqtidan ilgari to‘lg‘oq va kuchanish. Bachadonni buralib qolishi. Bola tashlash (abort).

Tug‘ish va tug‘ishdan keyingi davr fiziologiyasi. Tug‘ish patologiyasi. Kuchsiz kuchanish va to‘lg‘oq. Kuchli kuchanish va to‘lg‘oq. Qin va qin dahlizining torligi. Tug‘ish yo‘llarining qurib qolishi. Homilani quruqda qolishi. Homila a’zolarining noto‘g‘ri joylashishi, homilaning noto‘g‘ri pozitsiyasi. Tug‘ishga yordamlashuvchi operatsiyalar.

Tug‘ishdan keyingi davr patologiyasi. Yo‘ldoshni ushlanib qolishi. Bachadonni chiqishi. Tug‘ruqdan keyingi falaj. Tug‘ishdan keyingi vulvit, vaginit, servisit. Hayvonlarda bachadonning tug‘ishdan kyeingi kasallikkleri. Hayvonlarda tug‘ishdan kyeingi metritlar. Bachadon subinvalyutsiyasi. Tug‘ishdan keyingi umumiyl infeksiya. Yangi tug‘ilgan hayvonlar kasallikkleri. Birinchi axlatni (mekoniyl) ushlanib qolishi. Asfiksiya. Kindikni yallig‘lanishi, kindikdan qon ketishi, orqa chiqaruv teshigi va to‘g‘ri ichakning tug‘ma bo‘lmasligi.

Sut bezlarining kasallikkleri. Mastitlar, tasnifi, sabablari, tarqalishi va iqtisodiy zarari. Mastitlarni aniqlash usullari. Yashirin mastitlar. Mastitlarni davolash usullari (etiotrop, patogenetik davolash, fizioterapiya) va oldini olish choralar. Sut bezlarining anomaliyalari. Sut bezi va so‘rg‘ichlarining jarrohliklari.

Urg‘ochi hayvonlar jinsiy a’zolarining kasallikkleri. Jinsiy lablar, qin dahlizi, qin va bachadon bo‘yinchasi kasallikkleri. Bachadonning kasallikkleri. Tuxumdonlarning

kasalliklari va gipofunksiyalari. Ovarit. Persistent sariq tana. Tuxumdonlar gipofunksiyasi va atrofiyasi. Tuxumdonlar kistasi. Nimfomaniya.

Bepushtlik va qisirliklar. Akusher-ginekologik dispanserlash. Andrologik dispanserlash. Erkak naslli hayvonlarda jinsiy zaiflik va naslsizlik turlari (aspermiya, oligospermiya, teratospermiya).

VETERINARIYA TOKSIKOLOGIYASI fani bo‘yicha:

Veterinariya toksikologiyasi fani, tarixi va asosiy vazifalari. Veterinariya toksikologiyasining boshqa fanlar bilan aloqasi va rivojlanish taraqqiyoti. Veterinariya toksikologiyasi fanining rivojlanish taraqqiyoti va zaharlanishlarni iqtisodiy zarari. Veterinariya toksikologiyasi fanining rivojlanish taraqqiyoti. Zaharlanishlardan keladigan iqtisodiy zarar. Umumiyligi toksikologiya. Zahar va hayvonlarni zaharlanishlari. Zahar, dori va zaharlanish to‘g‘risida tushuncha, zaharli moddalar tasnifi, zaharlanish manbalari.

Hayvonlarni zaharlanishlarini umumiyligi tamoyillari. Toksikodinamika va toksikokinetika. Zaharlarni organizmga tushush yo‘llari, ta’siri va uni organizmdan chiqib ketish yo‘llari. Tashqi va ichki muhitning zaharlinishiga ta’siri. Zaharlanishning o‘ziga xos xususiyatlari. Zaharlanishlarda tashxis qo‘yishni umumiyligi tamoyillari. Zaharlangan hayvonga birinchi yordam ko‘rsatish va oldini olish choralar. Fosfororganik birikmalar bilan zaharlanishlar. Fosfororganik birikmalar haqida tushuncha. Fosfororganik birikmalar bilan zaharlanish patogenezi, simptomlari, patanatomiyasi, davolash va oldini olish. Xlororganik birikmalar bilan zaharlanishlar. Xlororganik birikmalar haqida tushuncha. Xlororganik birikmalar bilan zaharlanish patogenezi, simptomlari, patanatomiyasi, davolash va oldini olish. Karbamatlar va nitritlar bilan zaharlanishlar. Karbamatlar haqida tushuncha. Karbamatlar bilan zaharlanish patogenezi, simptomlari, patanatomiyasi, davolash va oldini olish. Nitrat va nitritlar bilan zaharlanishlar patogenezi, simptomlari, patanatomiyasi, davolash va oldini olish. Sun’iy piretroidlar bilan zaharlanishlar. Sun’iy piretroidlar haqida tushuncha. Sun’iy piretroidlar bilan zaharlanish patogenezi, simptomlari, patanatomiyasi, davolash va oldini olish. Mineral zaharlar bilan zaharlanishlar. Simob birikmali, qo‘rg‘oshin, mis, osh tuzi, selen, fosfor, temir, oltingugurt birikmali hamda nitrat va nitritlar bilan zaharlanishlar. Gerbitsidlar va defolyantlar toksikologiyasi. Gerbitsidlar (karbon kislotasi unumlari, triazin va fenol unumlari) bilan zaharlanishlar defolyantlar (xloratlar) bilan zaharlanishlar. Sanoat chiqindilari bilan zaharlanishlar. yog‘ zavodi chiqindi mahsulotlari bilan zaharlanishlar (shuluxa, kunjara), kimyo zavodlari chiqindilari bilan zaharlanishlar (is gazi, kimyoviy birikmalar va boshqalar). Alkoloidlar saqlaydigan o‘simliklar bilan zaharlanishlar. Zaharli o‘simliklar bilan zaharlanishlar. Atropin guruhi alkoloidlarini saqlaydigan zaharli o‘simliklar. Glikozidlar saqlaydigan o‘simliklar bilan zaharlanishlar. Sian

glikozidlar saqlovchi zaharli o'simliklar. Tioglikozidlar saqlovchi zaharli o'simliklar. Yurak glikozidlar saqlovchi zaharli o'simliklar. Zaharli hayvonlarning zahari bilan zaharlanishlar. Ilonlar zahari bilan zaharlanishlar. Chayonlar va qoraqurt zahari bilan zaharlanishlar. Ari zahari bilan zaharlanishlar. Biologik zaharlar bilan zaharlanishlar.

ICHKI YUQUMSIZ KASALLIKLAR fani bo'yicha:

Umumiy profilaktika. Ichki yuqumsiz kasalliklar umumiy profilaktikasining nazariy asosi – organizm va tashqi muhit aloqadorligi umumbiologik qonuni.

Dispanserlash – ichki yuqumsiz kasalliklar umumiy profilaktikasining tashkiliy asosi. Poda sindromatikasi. Oziqa to'yimliligi darajasining kartogrammasi. Klinik status. Modda almashinuv darajasining kartogrammasi. Guruhli profilaktik davolash.

Hayvonlarni to'yimli oziqlantirish – dispanserlashning profilaktik bosqichidagi asosiy tadbir.

Umumiy terapiya asoslari. Davolash usullari: etiotrop, patogenetik, vikar, simptomatik, umumiy stimullovchi, fizio – va dietoterapiya. Hayvonlarning ichki yuqumsiz kasalliklarini davolashning eng zamonaviy usullari: to'qima terapiyasi, biologik faol moddalar bilan davolash.

Infragizil va ultrabinafsha nurlarning biologik ta'siri, manbalari, qo'llash qoidalari. Galvanoterapiya, Ionogalvanizatsiya. Darsonvalizatsiya. Diatermiya. UYUCH - terapiya.

Kasal hayvonlarni fiksatsiya qilish va klinik tekshirish usullari.

Terapevtik texnika. Dori vositalarini hayvon organizmiga og'iz orqali yuborish, teri osti, muskul orasi va vena qon tomiri in'eksiyalari.

Yurak va qon – tomir tizimining kasalliklari. Tarqalishi, iqtisodiy zarari, tasnifi va sindromlari. Perikardit (Travmatik va notravmatik), Gidroperikard. Miokard kasalliklari (miokardit, miokardoz, miokardiofibroz). Endokard kasalliklari. Yurak nuqsonlari. Qon tomir kasalliklari. Yurakka ta'sir etuvchi dorilarni kasal hayvonga qo'llash usullari. Perikardial punksiya.

Yurak va qon tomirlar tizimining ikkilamchi kasalliklarini davolashning o'ziga xos xususiyatlari.

Nafas tizimining kasalliklari. Tarqalishi, iqtisodiy zarari, tasnifi va sindromlari.

Yuqori nafas yo'llarining kasalliklari: rinit, laringit, gaymorit, frontit, aerofrontit.

O'pka va bronxlarning kasalliklari: bronxit, bronxopnevmoniya (aspiratsion, metastatik, atelektatik, gipostatik, yiringli-nekrotik), krupoz pnevmoniya, o'pka shishi va giperimiyasi, o'pka emfizemasi, plevrit, pnevmotoraks, gidrotoraks. Antibiotik eritmalarini kekirdak orqali yuborish usuli. Yulduzsimon nerv tuguni novokainli qamali.

Ikkilamchi respirator kasalliklar (pasterellyoz, otlar grippi, dikiokaulyoz va boshqalar) ni davolashning o'ziga xos xususiyatlari.

Ovqat hazm qilish tizimining kasalliklari. Tarqalishi, iqtisodiy zarari, tasnifi va sindromlari.

Og'iz bo'shlig'inining kasalliklari: stomatit (kataral, yarali, follikulyar, difteritik, aftali).

Qizilo'ngach kasalliklari: yallig'lanish, tiqilish, spazm, kengayish.

Oshqozon oldi bo‘limlarining kasalliklari: oshqozon oldi bo‘limlarining gipo- va atoniyasi, katta qorin parezi, katta qorin timpaniyasi, travmatik retikulit va retikuloperitonit.

Me’da va ichaklarning kasalliklari: gastrit, shirdonning yallig‘lanishi, shirdon yarasi, gastroenterit.

Oshqozonni yuvish. Parenteral in’eksiyalar. Magnitli zondlarni (Korobov va Mileksetyan zondlari) ishlatish. Klizma o’tkazish texnikasi.

Jigar kasalliklari. Tarqalishi, iqtisodiy zarari, tasnifi va sindromlari. Jigarning asosiy funksiyalari: o‘t ishlab chiqarish, zararsizlantirish, pigmentlash, oqsil sintezlash, glikogen sintezlash, mochevina hosil qilish, depolash, homila gemodinamikasini boshqarish, klirens. O‘tkir parenximatoz gepatit. Jigar distrofiyasi (gepatoz). Jigar sirrozi. Jigar abscessi. O‘t-tosh kasalligi. Jigar kasalliklarining laborator tashxisi. Jigar kasalliklari paytida gepatotrop, antioksidant va vitamin tabiatli dori vositalarini ishlatish usullari. Jigar punksiyasi.

Ovqat hazm qilish tizimining ikkilamchi kasalliklarini (itlar o‘lati, paratuberkulyoz, fatsiolyoz, askaridioz, monezioz, xabertioz, bunostomoz va boshqalar) davolashning o‘ziga xos xususiyatlari.

Siydik ayirish tizimining kasalliklari. Tarqalishi, iqtisodiy zarari, tasnifi va sindromlari. Nefrit, nefroz, nefroskleroz, pielonefrit, pielit, urotsistit, siydik pufagining kasalliklari, yirik shohli hayvonlarning surunkali gematuriyasi. Diuretiklarni ishlatish.

Siydik ayirish tizimining ikkilamchi kasalliklarini davolashning o‘ziga xos xususiyatlari.

Asab tizimining kasalliklari. Tarqalishi, iqtisodiy zarari, tasnifi va sindromlari. Bosh miya anemiyasi va giperemiyasi. Oftob urishi va issiq eltishi. Meningit va meningoensefalit. Miya istisqosi. Mielit va ensefalomielit. Vegetativ nevrozlar: epilepsiya, eklampsiya, katalepsiya. Stresslar.

Asab tizimining ikkilamchi xususiyatli kasalliklarini (yuqumli ensefalomielit va boshqalar) davolashning o‘ziga xos xususiyatlari.

Qon tizimining kasalliklari. Tarqalishi, iqtisodiy zarari, tasnifi va sindromlari.

Gemopoez (unitar va polipotent nazariyalar). Kamqonliklar: postgemorragik, gemolitik, gipoplastik va aplastik, alimentar (temir tanqisligi kamqonligi).

Qonni laborator tekshirishlarning kamqonlik kasalliklarini aniqlashdagi ahamiyati. Qondagi eritrotsitlar, leykotsitlar va gemoglobin miqdorini aniqlash. Leykoformulaning qon kasalliklarini aniqlashdagi ahamiyati. Temir saqlovchi preparatlar.

Qon tizimining ikkilamchi xususiyatli kasalliklarini (qon - parazitli kasalliklar, leykoz, zaharlanishlar va boshfalar) davolashning o‘ziga xos xususiyatlari.

Modda almashinuvi buzilishi kasalliklari. Tarqalishi, iqtisodiy zarari, tasnifi va sindromlari.

Oqsillar, uglevodlar va yog‘lar almashinuvining buzilishidan kelib chiqadigan kasalliklar: sog‘in sigirlar ketozi, bug‘oz sovliqlar ketonuriyasi, cho‘chqalar ketonuriyasi, mioglobinuriya, alimentar distrofiya, semizlik kasalligi. Ketoza qarshi vositalar: SHarabrin suyuqligini qorin bo‘shlig‘iga yuborish; Ketost aralashmasini tayyorlash va ishlatish usullari.

Mineral moddalar almashinuvining buzilishidan kelib chiqadigan kasalliklar: alimentar osteodistrofiya, gipomagniemik tetaniya. Kalsiy va fosfor tuzlari. Alost aralashmasini tayyorlash va ishlatish usullari.

Gipomikroelementozlar. Gipokobaltoz. Gipokuproz. Yod etishmavchiligi. Rux etishmavchiligi. Marganets etishmavchiligi. Ftorning ortiqchaligi. Ftor tetishmavchiligi. Borning ortiqchaligi. Seten etishmavchiligi. Selenning ortiqchaligi. Molibdenning ortiqchaligi. Nikelning ortiqchaligi. Mikroelement tuzlarini ishlatish.

Gipovitaminozlar: retinol etishmovchiligi, V guruhi gipovitaminozlari. Trivit, tetramag va boshqa vitaminli preparatlarni hayvonlarga ishlatish usullari.

Modda almashinuvi buzilishlarining laborator tashxisi: qondagi umumiyoq oqsil va qand, qon zardobidagi kalsiy, fosfor, karotin, keton tanachalari va ishqoriy zahira miqdorlarini aniqlash. Modda almashinuvi darajasining kartogrammasi.

Oziqa toksikozlari. Tarqalishi, iqtisodiy zarari, tasnifi, sindromlari va o'ziga xos xususiyatlari. Zaharlanishlar paytida birinchi yordam ko'rsatish tartibi.

Sifatsiz oziqalardan zaharlanishlar. Fotodinamik xususiyatlari oziqalar, nitrat va nitritlar, gossipol, osh tuzi va karbamiddan zaharlanishlar. Trixodesmotoksikoz, ustilagotoksikoz, ayiqtovonlilardan zaharlanishlar, geliotroptoksikoz.

Yosh hayvonlarning yuqumsiz kasalliklari. Yosh hayvonlar organizmining o'ziga xos xususiyatlari. Dispepsiya, bronxopnevmoniya, raxit, alimentar kamqonlik, bezoar kasalligi, enzootik ataksiya, oq mushak kasalligi, qaytalovchi timpaniya, gastroenterit, gepatodistrofiya.

Parrandalarning yuqumsiz kasalliklari. Nafas tizimi kasalliklari: rinit, sinusit, pnevmoaerotsistit. Ovqat hazm qilish tizimining kasalliklari: jig'ildonning tiqilishi, jig'ildonning yallig'lanishi, dispepsiya, kutikulit, gastroenterit. Modda almashinuvi buzilishi kasalliklari: A, S, D, E, K va V guruhi gipovitaminozlari, uratli diatez, apterioz, konnibalizm, perozi.

Parrandalarning vitaminlar va mineral moddalarga bo'lgan talabi.

VETERINARIYA XIRURGIYASI fani bo'yicha:

Hayvonlarda uchraydigan shikast va shikastlanish to'g'risida tushuncha. Tasniflanishi. Shikastlanishda organizmining neyro-gumoral reaksiyasi. Shok, kollaps, hushdan ketish. Yallig'lanish jarayonlarining tasniflanishi. Aseptik va yiringli yallig'lanish jarayonlarining rivojlanish davrlari va bosqichlari. Har xil turga mansub hayvonlarda yallig'lanish jarayonining kechish xususiyatlari. YAllig'lanishni davolashning asosiy qoidalari va usullari. Jarrohlik infeksiyasi to'g'risida tushuncha, uning rivojlanishida makro-mikro organizmlarning roli. Xirurgik infeksiyaning tasniflanishi va oldini olishning asosiy tamoyillari. Yiringli infeksiyaning asosiy shakllari-absess, flegmona: klinik belgilari va xususiyatlari. Anaerobli infeksiya. Qo'zg'atuvchilari, anaerob infeksiyaning asosiy shakllari: gazli gangrena va chirituvchi infeksiya. Kasallik rivojlanishi, klinik belgilari, davolash va oldini olish tamoyillari. Jarohat va jarohat kasalligi to'g'risida tushuncha. Jarohatning klinik belgilari, tasniflanishi, ularning klinik va morfologik tavsifi. Jarohatning bitish turlari. Birlamchi tortilish bo'yicha bitish. Ikkilamchi tortilish bo'yicha bitish. Qoraqo'tir hosil qilib bitish. Jarohatlarni davolash. To'qimalarning yopiq mexanik shikastlanishining ta'sir qiluvchi kuchga, shikastlanish darajasiga va joylashishiga bog'liqligi. Lat

eyishlarning rivojlanish darajasi va klinik belgilari. Gematomalar. Limfoekstravazatlar, gemolimfoekstravazatlar. Kelib chiqish sabablari, klinik belgilari. Yopiq shikastlanishlarini oldini olish va davolash prinsiplari. Oqma va yaralarning etiopatogenezi. Davolash tamoyillari. Termik kuyishlar. Kuyish shikastining turli hayvonlarda kechish xususiyatlari. Kuyish darajalari, belgilari, oqibati va oldini olish. Kimyoviy va termo-kimyoviy kuyishlar, ularning xususiyatlari. Sovuq oldirish, sovuq qotish darajasi, rivojlanishi, klinik belgilari, oqibatlari maxalliy va umumiy davolash usullari. Suyaklar nekrozi va kariesi. Suyaklar sinishi va ularning tasniflanishi, suyaklar sinishida bitish jarayonlari. Davolash usullari. Suyak sinishlarining asoratlari, ularning oldini olish. Bo‘g‘im chiqishlari, gemartroz, yiringli sinovit va artritlar, davolash va oldini chora-tadbirlari. Paylar cho‘zilishi va uzilishi; tendinitlar va tendovaginitlar. Kelib chiqishi va rivojlanishi, klinik belgilari, oldini olish va davolash usullari. Bosh soxasidagi jarohatlar. Yuz nervlari falajlanishi. Qizilo‘ngach jarohati va unga yot jismlar tiqilishi. Yag‘rin sohasidagi nekrotik jarayonlar. Yag‘rin absessi va flegmonasi. Ko‘krak devori jarohatlari. Qorin devorining jarohati, gematomasi, limfoekstrovaazati. Peritonitlar. Churralar to‘g‘risida tushuncha, turlari, klinikasi va davolash usullari. Balanopostitlar. Fimoz. Parafimoz. Jinsiy olatning lat eyishi, parezi, usmalari va falajlanishi. Axtalashdan keyingi asoratlari. Harakat azolarining statika va dinamikasi. Oqsoqlanish turlari. Burdoqiga boqilayotgan buqachalarda axillis payining nekrozi va uzilishi, qoramollarda artroz kasalligi. Tuyoq kapsulasi kasalliklari. Barmoqlar anatomiysi va fiziologiyasi. Deformatsiyaga uchragan tuyoqlar va ularni davolash. Qishloq xo‘jalik hayvonlarni taqalash. Noto‘g‘ri taqalashdan kelib chiqadigan asoratlari. Barmoq anatomiysi va fiziologiyasi. Deformatsiyaga uchragan tuyoqlar va ularni davolash. Hayvonlarni taqalash. Noto‘g‘ri taqalashdan kelib chiqadigan asoratlari. Tuyoqlarning revmatik yallig‘lanishi. Yumshoq tovon tog‘ayi nekrozi. Tuyoq bo‘g‘imining yiringli yallig‘lanishi. Barmoqlar nekrobatsillyozi va oqsil kasalligida kelib chiqadigan asoratlari. Ko‘z anatomiysi va fiziologiyasi. Ko‘zni tekshirish usullari. Kataral konyunktivit. Follikulyar konyunktivit. Yiringli konyunktivit. Yuzaki kataral keratit. Yuzaki yiringli keratit.

“EPIZOOTOLOGIYA” fani bo‘yicha:

Epizootiologiya va uning umumiy hamda xususiy qismlari. Epizootologiyaning boshqa biologik hamda maxsus fanlar bilan bog‘liqligi. Fanning rivojlanish tarixi va uning yutuqlari. Infektion kasalliklarning etiologik omillari, tarqalishi dinamikasi, infektion patologiyaning rivojlanish bosqichlari, harakatlantiruvchi kuchlari, klinik-sindromatik o‘zgarishlar, patomorfologiya, zamonaviy diagnostikasi, davolash, profilaktik tadbirlar o‘z ifodasini topgan. Umumiy epizootiologiya. Infeksiya va infektion kasalliklar. Immunitet va immunologik reaktivlik. Epizootik jarayon va uni harakatlantiruvchi kuchlar. Epizootiyaga qarshi chora-tadbirlari. Veterinariya sanitariyasi. Bir necha tur hayvonlarga xos umumiy infektion kasalliklar. Kavshovchi hayvonlarning infektion kasalliklari. Otlarning infektion kasalliklari. Cho‘chqalarning

infeksiyon kasalliklari. Yosh hayvonlarning infeksiyon kasalliklari. Parrandalarning infeksiyon kasalliklari. It va mo‘ynali hayvonlarning infeksiyon kasalliklari.

PARAZITOLOGIYASI fani bo‘yicha:

Parazitologiya va uning tarkibiy qismlari. Parazitlar sistematikasi. Parazitologiyaning boshqa biologik hamda maxsus fanlar bilan bog‘liqligi. Fanning rivojlanish tarixi va uning yutuqlari. Organizmlarning o‘zaro munosabatlari. Parazitizmning kelib chiqishi va uning tabiatda tarqalishi. Parazitlar klassifikatsiyasi. Parazitlarning xo‘jayinlari. Parazit xo‘jayin tushunchasi. Invazion kasalliklarni nomlanishi. Invazion kasalliklar oqibatida sodir etiladigan iqtisodiy zarar. Invazion kasalliklarning tarqalishi, manbai va ularning yuqish yo‘llari. Invazion kasalliklar kechishida tashqi muhitning ta’siri. Invazion kasalliklar epizootologiyasi va qarshi kurash tadbirlari. Hayvonlar fassiyolyozi, hayvonlar paramfistomatozi, hayvonlar orientobilxarsiozi, hayvonlar dikrotseliozi va euritrematozi, qoramollar va cho‘chqa sistitserkozi, kavshovchi hayvonlarning anoplotsefalyatozlari, bir tuyogli hayvonlarning anoplotsefalyozi, askaridatozlar, otlarning paraskaridozi va cho‘chqa askaridozi, otlarning oksiuroz va ichak stronglyatozlari kavshovchi hayvonlarning oshqazon-ichak stronglyatozlari, diktiokaulyoz, qoramollar piroplazmoz, fransaiellyoz va babeziozi, qoramollar telyaziozi va cho‘chqa trixinellyozi, qoramol teyleriozi, quyon eymeriozi. qoramollar trixomonozzi, su-auru va qochiruv kasalliklari, psoroptoz, xorioptoz va sarkoptoz kasalliklari, qoramollar gipodermatozi qo‘y estrozi, Otlarning rinestroz va gastrofillyozi.

VETERINARIYA MIKROBIOLOGIYASI fani bo‘yicha:

Mikrobiologiyaning umumiyligi va xususiy qismlari. Mikrobiologiya va uning rivojlanish tarixi, mikroorganizmlarning sistematikasi, morfologiyasi va fiziologiyasi. Mikroorganizmlarning tabiatda tarqalishi, moddalar almashinuvidanagi roli, mikroorganizmlarga tashqi muhit omshllarining ta’siri. Infeksiya va immunitet haqida ta’limot. Patogen kokklar, pasterellyoz, saramas kasalligi qo‘zg‘atuvchilar, enterobakteriyalar, kuydirgi kasalligi, tuberkuloz, brutselloz, leptospiroz qo‘zg‘atuvchilar, patogen anaeroblar, patogen mitsetlar va mikoplazmalarning umumiyligi xususiyatlari, laboratoriya diagnozi, qo‘llanadigan biopreparatlar.

VETERINARIYA SANITARIYA EKSPERTIZASI fani bo‘yicha:

Veterinariya-sanitariya ekspertiza fani oziq-ovqat mahsulotlarini tekshirish usullarini, chorva mollari, parranda, baliq go‘sht, tuxum, asal va o‘simliklardan olinadigan mahsulotlarni sanitariya jixatidan baxolash, shuningdek mahsulotlarni qayta ishlash texnologiyasi hamda uning gigiena asoslarini o‘rganish, shuningdek odam va xayvonlar uchun umumiyligi bo‘lgan, asosan odamlar sog‘lig‘iga xavf tug‘diradigan yuqumli va yuqumsiz xamda invazion kasalliklarni shuningdek chorvachilik mahsulotlari orqali xayvonlar orasida tarqaladigan kasalliklarning oldini olish va xar xil choralar kurishni veterinariya-sanitariya jixatidan nazorat kilib turishdir. Oziq-ovqat xavfsizligi nazorati fani barcha turdagini qishloq xo‘jalik va o‘simlik oziq-ovqat mahsulotlarini sifatini tekshirish uslublari va ularni favqulotda vaziyatlarda veterinariya-sanitariya jixatidan baholash, hamda bu mahsulotlarni ishlab chiqarishda texnologik asoslari va standartizatsiyasiga mos professional xizmatlarini

ko'rsatishni tashkil qilish bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirish, shuningdek – ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, laboratoriya tekshirish usullari va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyo qarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi. Oziq ovqat xavfsizligi nazorati fani – talabalarga oziq-ovqat xom ashylari va oziq-ovqat mahsulotlarining kimyoviy, biologik va radiatsion xavfsizligi, oshxona mahsulotlari va maishiy xizmatlarni ishlab chiqarishni tashkil qilishning zamонави shakllari va usullari sohasida vakolatlarini yo'nalishga mos fan bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishdan iborat. Nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, oziq-ovqat mahsulotlarining sifati va xavfsizligi sohasidagi asosiy tushunchalarni o'zlashtirish, oziq-ovqat mahsulotlarining mumkin bo'lgan ifloslanish manbalari va ularni qalbakilashtirish usullari bilan tanishish, oziq-ovqat mahsulotlarining sifati va xavfsizligiga, ularni ishlab chiqarish va umumiy ovqatlanish korxonalarida sotishga qo'yiladigan gigiyenik talablarni monitoring qilish va ta'minlash uchun uslubiy bazani o'zlashtirish, oziq-ovqat mahsulotlarining sifatini shakllantirish va boshqarish tamoyillarini, oziq-ovqat mahsulotlarini ekspertiza qilishning asosiy tushunchalari va turlarini va oziq-ovqat mahsulotlarini sertifikatlashtirish masalalarini o'rganish, tegishli vakolatlarni amalga oshirishda mustaqil fikrlashni, faol, ijodiy yondashuvni rivojlantirish yordamida nazariy-amaliy bilimlarni uzviylik va uzlucksizlikda o'rgatishdan iborat.

VETERINARIYA VIRUSOLOGIYASI fani bo'yicha:

Veterinariya virusologiyasining mazmuni, predmeti va metodi. Viruslarning tabiatda tutgan o'rni, paydo bo'lish qonuniyatları, virus virionlarining tuzilishi, kimyoviy tarkibi, o'ziga xos xususiyatlari, tasnifi, reproduksiyasi. Viruslarning genetikasi, ekologiyasi, patogenezi. Bir necha tur hayvonlarda umumiy bo'lgan viruslar. Yirik va mayda shoxli hayvonlarda kasallik chaqiruvchi viruslar. Cho'chqalarda kasallik chaqiruvchi viruslar. Otlar, parrandalar, baliq va asalarilarda kasallik chaqiruvchi viruslar. Ularning umumiy xarakteristikasi, epizootologiyasi, virusologik, serologik diagnostikasi. Virusning identifikasiysi, differentsial, retrospektiv diagnostikasi. Kasal hayvonlardan, jasadidan virus saqlovchi materialni olish va transport vositasi orqali yuborish.

VETERINARIYA FARMAKOLOGIYASI fani bo'yicha:

Veterinariya farmakologiyasi fani, uning maqsadi va vazifalari to'g'risida tushuncha, boshqa fanlar bilan aloqasi, fanning rivojlanish tarixi. Dori moddalarning ta'sir mexanizmi, farmakokinetikasi va farmakodinamikasi. Dorilar farmakokinetikasi, farmakodinamikasi ta'sir mexanizm haqida tushuncha. Dori moddalar ta'sir turlari. Dorilar ta'sir joylari. Dorilarni organizmga yuborish yo'llari. Dorilarni dozalari. Dori dozalarining ahamiyati. Dori moddalarning organizmdagi biotransformatsiyasi. Dori moddalarning organizmdagi biotransformatsiyasi. Bir nechta dori bir vaqtning o'zida

qo'llanilganda ularning ta'siridagi farqlar va ularning ahamiyati. Farmakologik moddalarni ta'sirini yuzaga kelishida tashqi va ichki muhitning ahamiyati.

Farmakologik moddalarning ta'sirining yuzaga kelishida tashqi va ichki muhitning ahamiyati. Dori moddalarining zaharli (negativ) ta'siri, farmakologik moddalar bilan zaharlanishlar, zaharlanishlarda birinchi yordam ko'rsatish. Markaziy nerv tizimini susaytiruvchi moddalar. Narkoz chaqiruvchi va uxlatuvchi moddalar. Markaziy nerv tizimini ta'sir etuvchi moddalarga qisqacha tarif. Narkoz chaqiruvchi moddalar. Uxlatuvchi moddalar. Markaziy nerv tizimini susaytiruvchi moddalar. Alkogollar. Neyroleptik moddalar. Tinchlantiruvchi va qaltiroqqa qarshi moddalar. Tana haroratini tushiruvchi va analgetiklar. Markaziy nerv tizimini qo'zg'atuvchi moddalar. Markaziy nerv faoliyatini kuchaytiradigan moddalar (stimulyatorlar). Ta'sirining xillari: stimulovchi, tiklovchi, antidepressant, analeptik. Dorilarning dozasiga va markaziy nerv tizimining holatiga qarab ta'sir fazalari. Efferent nerv oxiriga ta'sir qiladigan dori moddalari. Xolinergik moddalar. Adrenolitik moddalar. Gangliyalarni stimullovchi moddalar. Mioreleksant moddalar. Gistaminga qarshi moddalar. Afferent nervlar uchlariga susaytiruvchi moddalar. Afferent nerv faoliyatini susaytiruvchi moddalar: mahalliy sezuvchanlikni yuqotuvchi moddalar. Burishtiradigan, o'rab oladigan shilimshiq moddalar, yumshatadigan moddalar, adsorbsiya qiladigan moddalar. Afferent nervlar uchlarini qitiqlovchi moddalar. Afferent nervlarning faoliyatini kuchaytiruvchi (qo'zg'atuvchi) dorilar: ta'sirlovchi moddalar, qustiradigan va balg'am ko'chiradigan moddalar, ruminator va ichni suradigan moddalar, o't haydovchi moddalar.

Oshqozon va ichaklarga ta'sir etuvchi moddalar. Surgi dorilari to'g'risida qisqacha tushuncha: moy surgilari, antraxinon unumlari, padofillin unumlari, tuz surgilari. Ruminator moddalar. O't haydovchi moddalar. Yurak-qon tomir tizimiga ta'sir qiluvchi va siylik xaydovchi moddalar. To'g'ridan-to'g'ri yurak qon tomir stizimiga va qonga ta'sir ko'rsatuvchi moddalar. Siylik haydovchi moddalar. Vitamin va vitaminsimon moddalar. Vitaminlar guruhidagi moddalarga tushuncha. Suvda eruvchi vitaminlar. Moyda eruvchi vitaminlar. Polivitaminlarning veterinariyada ahamiyati. Immunostimulyatorlar, fermentlar va garmonlar. To'qima preparatlari. Aminokislotalar. Bakterial preparatlari va zardoblar. Fermentlar. Garmonlar haqida ma'lumot. Mineral moddalar. Mineral moddalar haqida ma'lumot. Ishqoriy va ishqoriy yer metall tuzlari. Og'ir metall tuzlari.

Antimikrob moddalar.

Dezinfeksiyalovchi va antiseptik moddalar. Antimikrob moddalar haqida tushuncha. Formaldegid guruhi va kislород beruvchi moddalar. Xlor preparatlari. Fenollar, kislotalar, ishqorlar, sovunlar.

Kimyoterapevtik moddalar. Antibiotiklar. Kimyoterapiya haqida tushuncha. Antibiotiklar. Penitsillinlar sinfi. Tetratsiklinlar sinfi. Levamitsiten va streptomitsinlar

sinfı. Makrolidlar sinfi va har xil antibiotiklar. Sulfanilamidlar va nitrofuranlar Sulfanilamidli preparatlar. Nitrofuran unumları. Fitontsidlar. Parazitarlarga qarshi ta'sir ko'rsatuvchi moddalar. Parazitlarga qarshi moddalar haqida tushuncha. Gijjalarga qarshi moddalar. Bo'yoqlar. Insektisid va akarisid vositalar haqida tushuncha. Insektisid va akarisid moddalarni guruhlari. Deratizasiyalovchi moddalar.

VETERINARIYA DIAGNOSTIKASI VA RENTGENOLOGIYASI fani **bo'yicha:**

Umumiy diagnostika. Veterinariya vrachining professional etika asoslari. Hayvonlarni tekshirish usullari. Umumiy tekshirish usullari: ko'rish, paypaslash, perkussiya, auskultatsiya va termometriya. Hayvonlarni tekshirganda veterinariya xodimlarining shaxsiy gigienasi, xavfsizligi va mehnatni muhofaza qilish qoidalari. Hayvonlarni fiksatsiya qilish usullari. Hayvonlarni klinik tekshirish tartibi: ro'yxatdan o'tkazish, anamnez ma'lumotlarini toplash. Hayvonlarni umumiy tekshirish: tashqi ko'rinishini (gabitus) aniqlash, teri qoplamasini, teri hosilalarini, terini, shilliq pardalar va limfa tugunlarni tekshirish usullari va turlari, olingan ma'lumotlarni tahlil qilish va vrach xulosasini shakllantirish.

Yurak va qon-tomir tizimini tekshirish. Tizimning anatomo-fiziologik xususiyatlari. Yurak va qon tomirlarni umumiy va maxsus usullar bilan tekshirish. Yurak turtkisi va uning o'zgarishlari. Yurakni perkussiya qilish. Yurak chegaralari va ularning o'zgarishi. Yurakni auskultatsiya qilish. Yurak tonlari va ularning o'zgarishlari, tashxis qo'yishdagi ahamiyati. Yurak shovqinlari va ularning tasniflanishi: endokardial (organik va funksional), perikardial va kardiopulmonal shovqinlar. Yurak poroklari. Elektrokardiografiya va uning ahamiyati. Qon tomirlarini tekshirish. Arteriya qon tomirlari, arteriya pulsi, vena qon tomirlarini tekshirish va uning klinik ahamiyati. Arteriya va vena qon bosimlarini aniqlash. Qonning harakat tezligini aniqlash. Yurak aritmiyalari tasnifi va uni aniqlash. Yurak va qon-tomir tizimini funksional tekshirish. Yurak va qon-tomir tizimi kasalliklarining asosiy sindromlari.

Nafas tizimini tekshirish. Tizimning anatomo-fiziologik xususiyatlari, tekshirishning klinik ahamiyati. Yuqori nafas olish yo'llari, ko'krak bo'shlig'i va o'pkani tekshirish. Burun bo'shlig'i, qo'shimcha bo'shliqlar, hiqildoq va kekirdakni tekshirish. Yo'tal va uning xususiyatlari. Ko'krak qafasining shakli, hajmi va harakatchanligini tekshirish. Nafas olish soni, tipi va ritmi, nafas qisishi va uning turlarini aniqlash. Ko'krak qafasini paypaslash va perkussiya qilish. Sog'lom hayvonlar o'pkasidan eshitiladigan perkutor tovushlar. O'pka va plevra kasalliklarida perkutor tovushning o'zgarishi, uning diagnostik ahamiyati. o'pkani auskultatsiya qilish. Nafas olish tovushlarining hosil bo'lishi, tasnifi va diagnostik ahamiyati. Nafas olishning asosiy va patologik tovushlari. Tizimni maxsus tekshirish: plegafoniya, torakotsentez, rentgenologik tekshirishlar. Nafas olish tizimini funksional tekshirish. Nafas tizimi kasalliklari sindromatikasi.

Ovqat hazm qilish tizimini tekshirish. Tizimning anatomo-fiziologik xususiyatlari, tizim organlarini tekshirishning tartibi, usullari va ahamiyati. Ishtaha, oziqa va suv qabul qilish, chaynash va yutishni tekshirish va ularninshg buzilishlari.

Kavsh qaytarish va kekirishni, qayd qilishni tekshirish va klinik ahamiyati. Og‘iz bo‘shlig‘i shilliq pardalari, tishlar va tilni tekshirish. Tomoq va qizilo‘ngachni, parrandalarning jig‘ildonini tekshirish. Hayvonlar qorin bo‘shlig‘idagi organlarining topografiyasi. Kavshovchi hayvonlarda katta qorin, to‘r qorin, qat qorin va shirdonni tekshirish. Katta qorin suyuqligini olish va tekshirish. Bir kamerali hayvonlarda oshqozonni tekshirish. Oshqozondan olingan moddalarning fizik va kimyoviy xususiyatlarni tekshirish. Ichaklarni tekshirish. Tezaklash va tezakni tekshirish. Rektal tekshirish va uning diagnostik ahamiyati. Jigarni tekshirish. Jigar kasalliklari sindromlari. Rentgenologik tekshirishlar. Ovqat hazm qilish tizimi kasalliklari sindromatikasi.

Ayirish tizimini tekshirish. Ayirish tizimining anatomo-fiziologik xususiyatlari, tekshirishning klinik ahamiyati. Siydik hosil bo‘lishi. Siydik chiqarishni tekshirish va uning buzilishlari. Siydik oquvchi kanalchalar va qovuqni tekshirish. Siydik chiqarish kanalini tekshirish, kateterlash. Rentgenologik tekshirishlar. Siydikni tekshirish. Siydikni olish va saqlash usullari. Siydikning fizikaviy, kimyoviy xossalarini tekshirish. Gemoglobinuriya, gematuriya, proteinuriya, glyukozuriya, ketonuriya, bilirubinuriyalarni aniqlash. Siydik cho‘kmasini tekshirish. Tanosil a’zolari kasalliklarining asosiy sindromlari.

Asab tizimini tekshirish. Tizimning anatomo-fiziologik xususiyatlari, tekshirishning klinik ahamiyati. Markaziy nerv tizimi funksiyasi, bosh miya qopqog‘i va umurtqa pog‘onasi, sezgi a’zolari, yuzaki va chuqr sezuvchanlik, hayvonlarning faol harakati va harakat koordinatsiyasini va vegetativ asab tizimini tekshirish. Asab tizimi kasalliklarining sindromlari.

Qonni tekshirish. Hayvonlar qonini tekshirishning klinik ahamiyati, qonni olish, uni saqlash usullari. Qonni fizik va kimyoviy ko‘rsatgichlarini tekshirish. Qonning ivivchanligi, retraksiysi va eritrotsitlarning cho‘kish tezligini aniqlash. Qondagi eritrotsitlar va leykotsitlar sonini, gemoglobin miqdorini, leykogrammani aniqlash. Kasalliklarda leykogrammaning o‘zgarishi. Leykotsitar va gemitologik profil. Qonning bioximik ko‘rsatkichlarini aniqlash va diagnostik ahamiyati.

Moddalar almashinuvi buzilishining diagnostikasi. Moddalar almashinuvi to‘g‘risida umumiy tushunchalar. Moddalar almashinuvi buzilishini aniqlash tartibi va usullari: poda sindromatikasi tahlili; saqlash sharoitlari va oziga ratsioni to‘yimliligi tahlili; klinik tekshirish natijalari tahlili; qon va siydikni laborator tekshirish natijalari tahlili; suyaklarni rentgenografiya usuli bilan tekshirish natijalari tahlili. Oqsil, uglevod, yog‘, suv, makro- va mikroelementlar almashinuvi buzilishini; gipovitaminozlarni aniqlash.

Rentgenodiagnostika. Rentgenologik tekshirishlar, rentgenologiya asoslari, rentgen kabinet, rentgen apparatlari va ularning tuzilishi, ishlash prinsipi. Rentgen nurlari va elektr tokidan himoya qilish vositalari. Rentgenografiya, rentgenoskopiya, flyuorografiya asoslari. Har xil kasalliklarda rentgenologik tekshirish usullari.

OPERATIV XIRURGIYA ANESTEZIOLOGIYASI fani bo‘yicha:

Xirurgik infeksiya to‘g‘risida ta’limot. Antiseptika va aseptika to‘g‘risida ta’limot, sterilizatsiya va dezenfeksiya qilish usullari.

Xirurgik infeksiyani oldini olish. Qo‘lni operatsiyaga tayyorlash asoslari mexanik tozalash, kimyoviy dezinfeksiya va qotirish. Operatsiya maydonchasini tayyorlash asoslari va shilliq pardalar dezinfeksiyasi. Anesteziologiya. Narkoz va uni xirurgiya amaliyotida qo‘llash. Hayvonni operatsiya qilishda og‘riqsizlantirishning ahamiyati. Narkoz usullari. Har xil turdagи hayvonlar narkozi. Mahalliy og‘riqsizlantirish ahamiyati va qo‘llash usullari. Mahalliy og‘riqsizlantirishning turlari. Xirurgik operatsiya elementlari va to‘qimalarni ajratish. Qon oqishini to‘xtatish. Yumshoq tuqimalarni ajratish (qoida va usullari). Ajratish turlari: shakliga, yo‘nalshiga va chuqurligiga qarab. Qon oqishi turlari. Qon oqishini oldini olish, vaqtinchalik va batamom to‘xtatish usullari. To‘qimalarni birlashtirishning umumiyligi prinsiplari. Xirurgik chok turlari: uzlikli choklar, uzliksiz choklar. Maxsus choklar: ichaklarga qo‘llaniladigan (qo‘llash xususiyatlari, prinsiplari va turlari). Pay, nerv, qon tomirlarni birlashtiruvchi choklar.

Bosh soxasining anatomo-topografik tuzilishi. Burun, shox va miyada o‘tkaziladigan operatsiyalar. Boshning anatomo-topografik tuzilishi, qismlarga bo‘linishi, chegaralari. Shoxda o‘tkaziladigan operatsiyalar. Qorako‘l qo‘ylarda senuroz kasalini operatsiya yo‘li bilan davolash. Tish, til va ko‘zda o‘tkaziladigan operatsiyalar. Bo‘ynning ventral qismida o‘tkaziladigan operatsiyalar. Anatomo-topografik ma’lumotlar. Ko‘krak sohasidagi operatsiyalar. Ko‘krak devori va ko‘krak qafasida joylashgan organlarning anatomo-topografik ma’lumoti.

Qorin sohasi anatomo-topografik tuzilishi va qorin bo‘shlig‘idagi organlarda operatsiya utkazish texnikasi. Laparotomiya va ruminotomiya. Qorinning yonbosh va ventral devorini anatomo-topografik tuzilishi. Itlarda gastrotomiya, enterotomiya va ichaklarni kesish texnikasi. To‘g‘ri ichakda o‘tkaziladigan operatsiyalar. Dabbalarni jarroxlik yo‘li bilan davolash Kindik, qorin yonbosh devoridagi dabbalarni operatsiya qilish.

**5440100 – Veterinariya (faoliyat turlari bo‘yicha) va 5111000 – Kasb ta’limi
(Veterinariya) ta’lim yo‘nalishlari negizidagi 5A440101 – Hayvonlarga tashxis
yo‘yish va davolash, 5A440102 – Veterinariya jarrohligi, 5A440103 –
Veterinariya farmakologiyasi va toksikologiyasi, 5A440104 – Veterinariya
akusherligi va hayvonlarni ko‘paytirish biotexnikasi, 5A440105 – Veterinariya
sanitariya, veterinar-sanitarlik ekspertizasi va chorvachilik mahsulotlarini qayta
ishlash gigiyenasi, 5A440107 – Veterinariya mikrobiologiyasi, virusologiyasi,
epizootologiyasi, mikologiyasi va immunologiyasi, 5A440108 – Hayvonlarning
parazitli va yuqumli kasalliklari, 5A440112 – Baliq kasalliklari, 5A440113 –
Asalari kasalliklari, 5A440114 – Parranda kasalliklari, 5A440115 – Favqulodda
vaziyatlarda veterinariya nazorati va jamoat sog‘lig‘ini saqlash magistratura
mutaxassisliklariga kiruvchi talabalar uchun sinov imtihonining javoblarini
baholash**

m e z o n l a r i

Imtihon 6 ta ixtisoslik va 8 ta umumkasbiy fanlardan jami 2000 ta testlardan tushadi. Test savollari dasturlari doirasida tayyorlanib, ekspertizadan o‘tkazildi.

Abituryentlarga kirish sinovlari test shaklida kompyuterda bo‘lib, har bir abituryentga 100 tadan savol beriladi, 1 ta to‘g‘ri javob uchun 1 ball beriladi: Shuningdek, bitiruvchining diplom ilovasida qayd etilgan o‘rtacha o‘zlashtirish ko‘rsatkichi ham qo‘shiladi (100 ballgacha).

Xalqaro tan olingan chet tilini bilish darajasi haqidagi sertifikat (TOEFL bo‘yicha kamida 72 yoki IELTS bo‘yicha kamida 5,5 ball, TestDaF (TDN3), CEFR bo‘yicha kamida V2) yoki DTM tomonidan beriladigan V2 yoki S1 darajasidagi sertifikat taqdim etganlarga chet tilidan 50 ball qo‘yiladi va ular chet tilidan kirish sinovida ishtirok etmaydi.

Chet tilidan sinov testini topshirish, hujjatlar qabul qilinib qayd etilgan hududda DTM tomonidan o’tkaziladi.

Mutaxassislik fanidan kirish testi institutning 6-binosa o‘tkaziladi, unda 100 savol beriladi, bir to‘g‘ri javob 1 (bir) balldan baholanadi, maksimal 100 ball bir savolga 1 (bir) daqiqa beriladi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag‘ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo‘shma majlisidagi nutqi. –T.: “O‘zbekiston” NMIU, 2016. – 56 b.

2. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi ma’ruza 2016 yil 7 dekabry. – T.: “O‘zbekiston” NMIU, 2016. – 48 b.

3. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oljanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 488 b.

4. Кондрахин И.П., Левченко В.И. Диагностика и терапия незаразных болезней животных. Москва, 2005.

5. Norboev Q.N., Bakirov B.B., Eshburiev B.M. Hayvonlarning ichki yuqumsiz kasalliklari. Darslik. Samarqand, N.Doba, 2007.

6. Norboev Q.N., Bakirov B.B., Eshburiev B.M. Hayvonlarning ichki yuqumsiz kasalliklari fanidan amaliy mashg‘ulotlar. Samarqand, 2009.

7. Bakirov B.B. Hayvonlarning ichki yuqumsiz kasalliklari. O'quv qo'llanma. Samarqand, "Optima print plus", 2015. – 414 b.
8. Norboyev Q.N., Bakirov B.B., Eshbo'riyev B.M. Hayvonlarning ichki yuqumsiz kasalliklari. Darslik. Samarqand, SamDU tahririy-nashriyot bo'limi, 2020. 435 bet.
9. Safarov M.B., Safarov M.M. Klinik diagnostika va rentgenologiya. Darslik. Toshkent, 2020.
10. Bakirov B., Ro'ziqulov N.B., Safarov M.B. Fermer xo'jaliklarida mahsuldor qoramollarni uyg'un dispanserlash bo'yicha uslubiy qo'llanma. Samarqand, 2012.
11. Azizova S.S. "Farmakologiya". Darslik. Toshkent, 2000 yil.
12. Arrestov I.G., Tolkach N.G. "Veterinarnaya toksikologiya" Minsk . 1999
13. Mashkovskiy M.D. Lekarstvennie sredstva. Spravochnik. Moscow, 1998 god.
14. Rouder D. "Veterinarnaya toksikologiya" Moscow, 2008.
15. Stupnikov A.A. «Toksichnost' herbiцидов и arboцидов и профилактики отравлений животных». Москва, 1998
16. S.M.Murodov. Chorvachilik va o'simlik mahsulotlarining vetsanekspertizasi va texnologiya asoslari. Qo'llanma Samarqand 1992 y.
17. S.Murodov. Qishloq xo'jalik mahsulotlarining vetsanekspertizasi, qayta ishslash texnologiya asoslari va standartizatsiyasi. O'quv qo'llanma. Samarqand, 1997 yil..
18. S.M.Murodov. Veterinariya-sanitariya ekspertizasi. Darslik. Samarqand 2006 yil.
19. Murodov S.M. va boshqalar. «Qishloq xo'jalik mahsulotlarining Veterinariya-sanitariya ekspertizasi, qayta ishslash texnologiyasi, gigienasi va standartizasiyasi» Darslik - 2013 yil.
20. R.Normaxmatov. Oziq-ovqat mahsulotlari ekspertizasi asoslari. Tafakkur nashriyoti. Toshkent 2009.
21. Shapulatova Z.J. Veterinariya mikrobiologiyasi. O'quv qo'llanma. Toshkent, «O'zbekiston faylaso'flari milliy jamiyati», 2019 yil.
22. Bazarov X.K., Abdulakimova A.B. Veterinariya virusologiyasi. O'quv qo'llanma. Samarqand, 2016 yil.
23. Salimov X.S., Qambarov A.A. Epizootologiya. Darslik. 2016 yil.
24. Trocenko N.I., Belousova P.B., Preobrazhenskaya E.A. Praktikum po veterinarnoy virusologii. Uchebnaya posobiya. M., Kolos, 2000 god.
25. Kislenko B.N., Kolychev N.M., Veterinarnaya mikrobiologiya i immunologiya. Chast 1, Obshaya mikrobiologiya. M.2006 g.
26. Kislenko B.N., Kolychev N.M., Suvorina O.C. Veterinarnaya mikrobiologiya i immunologiya. Chast 3, M.2007 g.
27. Ergashev E.H., Abduraxmonov T.A. Chorva mollarining gelmintozlari. O'quv qo'llanma. Toshkent, «Mehnat», 1992 yil.
28. Haqberdiev P.S., Qurbanov SH.X. Parazitologiya fanidan amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2015 yil.

29. Haqberdiev P.S., Ibragimov F.B. Veterinariya protozoologiyasi va araxnoentomologiyasi". O'quv qo'llanma, Toshkent, 2019 yil

30. Oripov A.O., Davlatov R.B., Yo'ldoshev N.E. Veterinariya gelmintologiyasi. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2016 yil.

